

A magyar ferencesek egyházi ruhái és műkincsei.

Németh Jakab S. J. közlése után M. Sion II. P. Kaizer Nándor.

Az 1526-iki mohácsi vésznek gyászos híre és a törököknek rohamos előnyomulása Buda felé gyorsan elterjedt az egész országban. Mindenki iparkodott menekülni és pénzét, ékszereit, általában műkincseit biztosítani, hogy ne kerüljön török kézre. A szegény ferenceseknek nem kellett magán kincseikről gondoskodniok, mert a ruhán kívül, amelyet magukon viselnek, semmijük sincsen ; de gondoskodniok kellett az Egyház kincseiről, amelyek az istentisztelet megtartásához szükségesek, mivel azok nélkül nem misézhettek és általában istentiszteletet nem tarthattak volna. Ilyen egyházi kincsek az egyházi ruhák, kelyhek stb.

A világi családok pénzüket és ékszereiket rendszeren magukkal vitték, vagy pedig elásták, mert remélték, hogy a török vész elmúltával visszajönnek és ismét birtokukba veszik. Sajnos, ez utóbbi többnyire nem sikerült, mert sohasem térhettek vissza. A ferencendiek egyházi kincseiket az *ecsed*i várba küldötték megőrzés végett, szintén azon reményben, hogy ismét visszafoglalhatják zárdáikat és azután visszahozzák a várból szükséges templomi felszerelésüket. Ők is tévedtek, amennyiben a legtöbb zárda már nem került többé vissza kezükbe és így az egyházi felszerelések sem.

Mikor ugyanis 1613-ban Báthory Gábort megölték, az *ecsed*i vár és az abban elhelyezett egyházi kincsek II. Mátyás király birtokába kerültek. Kiadta tehát a parancsot Forgács Zsigmondnak, az akkori kassai kapitánynak, hogy az *ecsed*i várban őrzött egyházi kincseket szállítassa Kassára. Ez meg is történt. A kincsek átvételekor két katalógusra akadtak ; az egyike azokat a kincseket tartalmazta, amelyek ismeretlen helyről kerültek *Écsed* várába (tartalmából meg lehet állapítani, hogy nagyobb részük a ferencesektől származik), a másik katalógus elsorolja a ferences zárdákat ahonnan letétbe helyezettek a pontosan leírt egyházi ruhák.

Forgács Zsigmond évi fizetése fejében elkérte a megérkezett tárgyakat a királytól, hogy azokat a szegény plébániák és zárdák között kioszthassa, és még mielőtt a királyi válasz megérkezett, java részben már ki is osztotta.

Nézzük most ama ferences zárdákat, és azoknak egyházi ruháit, amelyek a másik katalógusban előfordulnak.

I. A nagyváradi zárda.

1. Zöld és violaszínű fonalakkal átszőtt félselyem oltárfüggöny
2. Aranyfonalakkal átszőtt damaszk fehér kazula. A kereszten a a fölfeszített Jézus szép képe, tövénél Mária Magdolna.
3. Aranypajzsokkal átszőtt damaszk fehér kazula. A kereszten a fölfeszített Jézus nyomtatott képe, kevés gyönggyel. Bélése elől vörös, hátul violaszínű. A kereszt alatt Mária Magdolna.
4. Kék és pirosra festett aranypajzsokkal átszőtt damaszk fehér kazula. Bélése vörös. A kereszt fölött a pelikán, azután a fölfeszített Jézus, alatta Mária Magdolna és végre Szent Péter.

II. A szalárdi zárda.

1. Aranyszövetű félselyem piros oltárfüggöny, violaszínű béléssel.
2. Aranypajzsokkal átszőtt piros oltárfüggöny (antipendium) vörös béléssel.
3. Zöldes aranyrózsákkal átszőtt, piros selyem kazula. Keresztjében művésziesen készült öt apostollal. Bélése vörös.

4. Aranyfonalakkal gyéren átszőtt félselyem, piros kazula. Keresztje piros félselyem, aranyfonalakkal sűrűn át van szöve. Bélése vöröses.

5. Aranypajzsokkal átszőtt damaszk fehér kazula, vöröses bélésel. Keresztjének közepén Szűz Mária a kis Jézussal, az egyik oldalon Gyümölcsoltó Boldogasszony, a másikon Szent Pál és Szent Bertalan apostolok.

6. Damaszkból készült fehér dalmatika, vöröses bélésel.

7. Félselyemből két fekete dalmatika piros vonalakra szőtt aranyvirágokkal.

III. A csanádi zárda.

1. Selyem atlasz zöld oltárfüggöny, piros selyem és aranyfonalakkal átszőtt virágokkal. Bélése fehér.

2. Aranypajzsokkal átszőtt fehér damaszk oltárfüggöny. Bélése vöröses.

3. Piros fonalakkal átvert félselyem fekete kazula aranypajzsokkal díszítve. A kereszt egyszerű és zöld selyemből van.

IV. A bátori zárda.

1. Atlaszselyemből készült, violaszínű oltárfüggöny, violaszínű bélésel. Középen sugarakkal díszített kereszt ezen felirással: Oh mily irgalmas, igazságos és türelmes az Isten! — A kereszt alatt a Báthoryak címere látható.

2. Félselyemből készült és arannyal átszőtt fehér oltárfüggöny. Az egyik lecsüngő részén látható Krisztus temetése oláh betűkkel, a másikon Krisztus felfeszítése. Bélése fehér.

3. Damaszkból készült oltárfüggöny. Bélése fehér.

4. Fehér damaszk rövid oltárfüggöny. Bélése fehér. Táblákra van osztva. A fehér táblában arannyal átszőtt rózsák láthatók, a többi tábla arany, piros, fehér és violaszínű hímzés.

5. Félselyem hosszú piros oltárfüggöny, aranypajzsokkal sűrűen átszöve.

6. Damaszkból fehér oltárfüggöny, aranypajzsokkal átszöve. Vöröses bélésel.

7. Damaszk piros kazula, violaszínű bélésel. Szép kereszttel, amelynek felső részén két angyal szolgálata mellett Szent József eljegyzése Szűz Máriával; lejjebb két-két szűz.

8. Violaszínű virágokkal átszőtt violaszínű félselyem kazula. A kereszten a fölfeszített Jézus, fölötte az Atya Isten, alatta Szűz Mária, Szent József és Szent Anna, ez alatt Jesse.

9. Atlasz selyemből készült piros kazula, violaszínű bélésel. A félselyemből készült violaszínű kereszten öt görög szent van; az utolsó Szent Miklós. Bélése fehér.

10. Félselyemből készült zöld kazula, vöröses bélésel. A kereszten Szent Kristóf két más szenttel, Szent Borbála és Szent Mihály láthatók.

11. Félselyem zöld kazula, vöröses bélésel. A kereszten látható Szűz Mária látogatása Szent Erzsébetnél, az angyal üdvözli Szűz Máriát, Krisztus születése, az Egyiptomba való menekülés, körülmetélés és Jézus bemutatása a templomban.

12. Piros virágokkal átszőtt fekete félselyem kazula, kopott, vöröses bélésel. A kereszten látható Krisztus, amint oldalsebéből vér folyik; mellette két angyal; azután Szent Péter és Pál apostolok.

13. Atlasz selyemből violaszínű kazula; bélése vöröses. A kereszten van egy ismeretlen szent, azután Szűz Mária két szűzzel, alul más négy szűz.

14. Arany, fehér és zöld pajzsokkal átszőtt piros selyem kazula, violaszínű bélésel. A kereszten látható a Szentháromság és Krisztus szenvedésének jelképei.

15. Aranyszálakkal átszőtt félselyem kazula, vöröses béléssel. A kereszten látható a Szentháromság, oldalán két-két angyal, úgyszintén a Felfeszített lábainál is; azután Mária Magdolna és Szent András apostol.

16. Félselyem zöld kazula, sárga béléssel. A kereszten van a Megfeszített, körülötte a négy evangelista. A kereszttövénél áll Szűz Mária és Szent János evangelista.

17. Fehér sárga és zöld selyem pajzsokkal átszőtt, piros, vastag selyem kazula, violaszínű béléssel. A keresztt aranyszálakból készült és görög munka. Rajta látható Szent Gábor, Krizsó, Nazianzéli Gergely, Cyrill és Demeter.

18. Ezüst pajzsokkal átszőtt piros damasztkazula, violaszínű béléssel. A kereszten láthatjuk Szent István magyar királyt, két oldalán angyallal továbbá Szent Lászlót, Szent János evangelistát, kevés gyönggyel.

19. Félselyem violaszínű kazula vöröses béléssel. A kereszten Szűz Mária, egyszerű kivitelben; a keresztt szögleteiben szüzek.

20. Virágos félselyem piros kazula, vöröses béléssel. A kereszten Szűz Mária látható hosszú sugarakkal; alatta kis keresztcske ezen felirattal: Mily irgalmas, igazságos és türelmes az Isten! — Utána ismét egy kis keresztcske ugyanazon felirattal. A kereszttövénél van a Báthory-család címere.

21. Ezüst pajzsokkal átszőtt violaszínű selyem kazula. A keresztt piros köröskörül telve aranysugarakkal. Középen van a Felfeszített, szép munka; van rajta néhány gyöngy. A Felfeszített felett pelikán látható. A kereszttövénél a Báthory-család címere. Bélese violaszínű.

22. Kopott, félselyem fekete kazula, vöröses béléssel. Keresztje görög munka, régi szokás szerint van rajta 10 himzett szent.

23. Violaszínű átszőtt félselyem zöld pluviale; kappáján arany rojt van lecsüngő selyemszálakkal. Bélese violaszínű.

24. Pajzsosan zöld és fehér selyem szálakból szőtt, azután arany-pajzsokkal átszőtt piros selyem pluviale, violaszínű béléssel. A kappán nincsen rojt.

25. Aranyszálakkal átszőtt félselyem piros pluviale, violaszínű béléssel. A kappán hamuszínű rojt van, lecsüngő selyem szálakkal.

26. Sárga selyem pajzsokkal átszőtt selyem atlaszos violaszínű pluviale, vöröses béléssel. A kappán nincsen rojt.

27. Félselyem zöld pluviale vöröses béléssel. A kappán nincsen rojt.

28. Közönséges violaszínű pluviale vöröses béléssel.

V. A szegedi zárda.

1. Selyematlaszos piros olfárfüggöny, violaszínű béléssel.

2. Aranyvirágokkal átszőtt félselyem piros pluviale. Mindkét oldalán széles szegély van, amelyeket arany és ezüst fonalakkal himzett apostolok és virágok díszítenek. A kappán arany és ezüst fonalakkal himzett Isten Báránya látható. A rojtja kristályból van, amelyből egy másik nagy és három kisebb rojt ereszkedik le; aranyfonalakkal vannak összeállítva és lecsüngő selyem szálakkal ellátva.

VI. A visegrádi zárda.

1. Damaszkból készült piros oltárterítő, aranypajzsokkal, bélese vöröses.

2. Damaszkból készült fehér oltárterítő, régi. Bélese vöröses.

3. Damaszkból készült oltárterítő, nagyobb aranypajzsokkal. Bélese fehér.

4. Damaszkból készült fehér kazula aranypajzsokkal. A kereszten aranyból himzett szent látható. Bélése vöröses.
5. Damaszkból készült fehér velum; már kopott. Bélése vöröses.
6. Felsőlyemből készült piros velum, vöröses béléssel. Régi.
7. Felsőlyemből készült piros könyvtartótakaró.

VII. A gyulai zárda.

1. Felsőlyemből készült piros oltárterítő, kopott, piros pajzsokkal táblákra osztva. Bélése fehér.
2. Felsőlyemből készült fekete kazula piros-virágos alapszínnel. Bélése fehér. Keresztje violaszínű felsőlyemből van; alapszíne arany.
3. Felsőlyemből készült violaszínű kazula. Bélése fehér. A keresztlelet van a pelikán fiaival, alatta a Felfeszített Szűz Máriával és Szent János evangelistával; ez alatt Szent Péter és azután egy másik szent.
4. Damaszkból készült violaszínű kazula. Aranyos kereszttel, két újni szélességben. Bélése vöröses.
5. Damaszkból készült zöld kazula, fehér béléssel. A kereszten látható a Fölfeszített, alatta Krisztus szenvedésének összes jelvényei.
6. Felsőlyem fekete kazula, vörös pajzsokkal. A kereszt arany szövésű két újni szélességgel.
7. Felsőlyemből készült pirosszínű kazula, valódi aranyfonalas alapzattal, vöröses béléssel. A kereszt aranyszövés és két újni széles.
8. Damaszkból készült fehér kazula, fehér béléssel. Keresztjének felső részén Szűz Mária képe, egyszerű, szép munka. Szélein és alsó részén más szüzek képei.
9. Virágos felsőlyemből készült violaszínű pluviale, violaszínű béléssel. A kappán nincsen rojt.
10. Damaszkból készült piros pluviale, violaszínű béléssel. A kappán két barnaszínű rojttal, lecsüngő selyemszálak nélkül.

VIII. A tatabányai zárda.

1. Virágos felsőlyem fekete oltárfüggöny kopott fekete béléssel.
2. Felsőlyemből készült, vörös és aranyos pajzsokkal díszített kazula, vöröses béléssel. A kereszt vörös felsőlyemből van fehér alapzattal és zöld pajzsokkal díszítve.
3. Damaszkból készült fehér pluviale, vöröses béléssel, a kappán nincsen rojt. Kopott.
4. Felsőlyemből készült fekete pluviale pirosas pajzsokkal. A kappán arany és selyemből font rojt van lecsüngő selyem szálakkal.

IX. A kuszalyi (kőszályi) zárda.

1. Damaszkból készült piros kazula, aranypajzsokkal. A kereszt piros felsőlyemből és aranypajzsokkal átszőve. Piros béléssel.

X. Az esztergomi zárda.

1. Felsőlyemből készült violaszínű kazula, fekete béléssel. A kereszt sűrű aranyfonalakkal szövetett. Hajdan egészen díszítették a gyöngyök és 9 darab négyszögletes drága kő. Ezeket a tévhitűek vagdoszták le.

XI. A nagybányai zárda.

1. Felsőlyemből készült piros oltárfüggöny; az egész sűrűn át van szöve sűrű aranypajzsokkal. Bélése vöröses.
2. Felsőlyemből aranyfonalakkal egészen átszőve, zöld virágokkal és

beszőtt aranyrózsákkal díszítve, vöröses béléssel. Keresztje arany fonalak-
kal.

3. Félvászomból készült zöld kazula, az egész aranyfonalakkal át van
szöve. piros, zöld és violaszínű selyem virágokkal díszítve. Bélése vöröses.
Keresztje zöld damaszkból készült, de egyszerűen himzett, ön és bádog
darabkákkal, valamint fehér rózsákkal díszítve.

XII. A pesti zárda.

1. Damaszkból készült fehér kazula, vöröses béléssel. A kereszt
van Szűz Mária, mellette két szűz, alul két más szűz, himzett.

2. Damaszkból készült piros pluviale, violaszínű béléssel. A kappa
violaszínű, rajta négy aranyhímzésű madár látható. Valószínű, Mátyás
király ajándéka. Rójtja barna kőből van lecsüngő szelyemszálakkal.

XIII. A csekei zárda.

1. Felsőyemből készült zöld kazula, fekete béléssel. Keresztje piros
felsőyemből való sűrűn átszőtt aranyfonalakkal.

2. Selyem és arany fonalakkal átszőtt, különféle színű kazula. A
kereszt piros selyemből készült.

3. Virágos felsőyemből készült kazula, vöröses béléssel. A kereszt
látható Szűz Mária, két oldalán angyal, alatta Szent Katalin és Szent
Dorottya.

XIV. A tövisi zárda.

Az oltárfüggöny piros részének van három táblája; a középen van
piros felsőyem, a két végtáblája különféle színű, gyéren átszőtt arany-
szálakkal. Kopott. (Folyt. köv.)

Az Eucharisztikus Kongresszus felemelő ünnepségeiről

az idő rövideje miatt csak következő számunkban írhatunk.
Krisztus diadala csodás erővel indult el és egyre nagyobb kö-
rökben hódította meg a lelkeket...

A három szűrő.

Egyszer Socrateshez nagy futva jött egyik barátja és felindultan mondta:

— Valamit el kell neked mondanom!

— Megállj, — szólt rá a böles, — mielőtt beszélni kezdenél, felelj,
átszűrted-e a három szűrőn mondanivalódat?

— Három szűrőn?

— Igen, barátom! Nézzük csak, hogy az, amit nekem el akarsz mon-
dani, átment-e a három szűrőn. Az első szűrő az igazság. Meggyőződte-e
arról, hogy igaz az, amit elmondani készülsz?

— Nem, de úgy hallottam és...

— Hm, no de a második szűrőn bizonyára átszűrted? Ez a jóság
szűrője. Ha már nem bizonyíthatod, hogy mondanivalód igaz, felelj, hogy
legalább jó-e?

— Nem, sőt ellenkezőleg...

— Hm, hm — csóválta fejét Socrates, — hát akkor lássuk a harmadik
szűrőt. Szükséges-e elmondanod azt, amit hallottál és annyira felizgatott
léged?

— Szükségesnek éppen nem szükséges...

— Nos, kedvesem, ha mondanivalód se nem igaz, se nem jó, se nem
szükséges, akkor tedd el magadban és ne terhelj vele sem engem, sem
magadat.